

ut omnes theologi concorditer docent, cum D. Thoma, quæst. 9, de Verit., art. 5, et 1 part., quæst. 107, art. 2., ubi optime differentiam inter illuminationem, et locutionem quoad hanc partem declarat: illam vero nunc omittimus, quia alterum extremum illius comparationis nondum explicuimus.

16. Et potest resolutio facile ostendi primo, quia non minus ignorant Angeli superiores internos actus inferiorum, quam e contrario, ergo possunt inferiores suos actus superioribus manifestare, alioqui superiores Angeli peioris conditionis essent. Secundo quia omnes in eadem societate, et quasi republica unionem habent, ergo indigent vicissim mutua communicatione, quæ per locutionem fit. Tertio quia eo ipso, quod Angeli inferiores possunt a superioribus illuminari, consequenter etiam possunt illos interrogare, ut cum dicebant, *quis est iste rex gloriæ*, possunt etiam rogare et petere, ut ipsos doceant. Quarta ratio addi potest, quia omnes Angeli, loqui ad Deum possunt, ergo multo magis inferiores ad superiores.

17. *Angeli aliter Deum, aliter Angelos alios alloquuntur.* — *Responsio ad ipsam quartam difficultatem.* — Sed in hac ratione est notanda differentia. Nam Angeli non loquuntur ad Deum, ut aliquid novi illi manifestent, nec ut illum excitent, et ideo respectu Dei cessat difficultas tacta. Et ea verum habet, quod non fit per efficientiam, sed per solam voluntariam ordinationem actus proprii, quam Angelus ad Deum facit, ut explicui, dicto libro primo, de Oratione, capite primo, in fine. At vero Angelus inferior loquitur superiori, ut illi manifestet, quod ei erat occultum, ut probatum est. Unde ad difficultatem respondemus, nullum esse inconueniens, quod inferior aliquid efficiat in superiorem, tum quia id quod efficit, non est ad supplendum defectum luminis, sed tantum ad conjungendum objectum potentiae, qua conjunctione potest carere superior Angelus, etiamsi multo perfectius lumen habeat. Tum etiam quia licet unus Angelus sit simpliciter perfectior alio, nihilominus quatenus est in potentia ad aliquid, in quo alius est in actu, nullum est inconueniens, quod ab inferiori in actum redigi possit superior, et perfici secundum quid: nam in eo etiam imperfectior secundum quid est. Sicut etiam visus recipit speciem ab objecto actu visibili, quod simpliciter imperfectius est.

An queat unus Angelus simul loqui ad plures.

18. Quinta difficultas est, an possit unus Angelus simul loqui multis Angelis. Nam ex dictis videtur sequi, non posse, quia aliter posset simul loqui ad multos in quocumque numero, quia non est major ratio de uno numero, quam de alio. At hoc non videtur possibile, si locutio per efficientiam fit, quia non potest una virtus finita plures effectus simul producere, maxime cum quilibet illorum sit adæquatus ipsi: multoque minus potest in infinitum augere illum effectum secundum extensionem discretam, plures simul producendo in quocumque numero. In contrarium vero est, quia non solum videtur posse loqui multis simul, sed etiam videtur necessario loqui multis, quia loquitur uni, imo omnibus qui sunt. Id enim non solum sequitur ex multis opinionibus, quas retulimus, sed etiam videtur sequi ex nostra. Quia si locutio fit per impressionem speciei intelligibilis, eo ipso quod talis species imprimitur uni Angelo, alii omnes possunt illam cognoscere, quia juxta doctrinam D. Thomæ in superioribus traditam, licet Angelus non possit videre usum liberum specierum, ipsas species videre potest. At si alii Angeli videant species impressas uni Angelo ab alio, eo ipso vident hunc esse illi locutum, et per eandem speciem tanquam per signum videbunt, de qua re fuerat locutus; non erit igitur secreta locutio.

19. *Duplex difficultatis punctum.* — *Quod in primo puncto proprie inquiretur.* — In hac difficultate duo petuntur: unum est, an Angelus possit simul loqui multis: aliud est, an necessario id faciat. Circa primum est imprimis supponendum, solum esse sermonem, quando Angelus loquitur de una re: nam si quæretur, an possit simul loqui, non solum distinctis personis, sed etiam de rebus distinctis, miscetur alia quæstio nondum tractata, an possit Angelus, sive loquens, sive audiens, multa, et diversa simul cogitare? unde difficultas, quæ ex illa nascitur, non solum respectu plurium, sed etiam respectu ejusdem Angeli locum habet, an scilicet possit unus Angelus alteri, simul de diversis loqui rebus. Non ergo de hoc tractamus, quia ad hunc locum non spectat: sed solum inquirimus an eadem locutio et de eadem re, possit simul ad plures fieri. Imo in hoc etiam, ut clarum supponimus, posse Angelum si velit, simul eandem rem multis revelare, ac proinde pluribus simul loqui, quia etiamsi

requiratur efficientia, non est difficile simul fieri circa plures, sicut objectum visibile simul actuatur plures visus.

20. *Respondetur primo juxta varias sententias de angelica locutione circa efficientiam.* — Difficultas ergo est, ad quot possit simul loqui, vel an nullus terminus designari possit in ea multitudine. Hæc autem interrogatio difficultatem non habet in sententia eorum, qui locutionem angelicam solum ponunt in ordinatione extrinseca, vel in sola quasi descriptione spiritali per signa spiritalia facta in seipso ab Angelo loquente, vel in solo conceptu intellectus ipsius loquentis, alteri extrinsecus propositi: sic enim manifestum est, posse unum Angelum simul ad plures loqui in quacumque multitudine, sine ullo certo termino, seu numero. Quia non est necesse, ut distincte cogitet Angelus de singulis, ad quos loqui vult, nec ut in particulari dirigat intentionem ad talem, vel talem personam. Nam si hoc necessarium esset, licet posset talis intentio simul referri ad aliquos distincte cogitados, nihilominus ex eodem capite posset habere terminum in multitudine eorum, ad quos posset distincte dirigi, quia non potest Angelus actu distincte cogitare de pluribus aliis, in quacumque multitudine: ad locutionem autem non esset necessaria hæc distincta cogitatio, juxta dictam sententiam, sed sufficere posset confusa ordinatio ad aliquam multitudinem.

21. *Juxta veram sententiam de efficientia Angeli loquentis responsio ex Scoto bipartita.* — *Prior responsionis admittitur et probatur.* — *In secunda petitur an unus Angelus possit loqui ad non tot, quin plures.* — At vero posita efficientia, est peculiaris difficultas, quam attingit Scotus 2, distin. 9, quæst. 2, § secundo, etc. Sed ibi quærendum proponit, et nihil resolvit. In scholio autem ibi additur, ex reportatis ejusdem Scoti colligi non posse, Angelum loqui ad infinitos simul; ad quot autem possit, solum Deum scire. Cujus sententiæ prior pars clara est, quia nec potest dari illa multitudo infinita Angelorum, nec si daretur, posset Angelus simul efficere infinitas species. Secunda vero pars respectu nostri vera est, si de certa scientia, vel de numero definito sit sermo, tamen respectu Angelorum profecto, si in hoc habent limitatam potentiam ad certam multitudinem, unusquisque eorum optime novit, quot Angelis possit simul loqui, et non pluribus. Nos etiam non inquirimus definitum numerum illius multitudinis, hoc enim neque per conjecturam assequi possumus, sed abso-

lute, an illa multitudo terminum habeat in unoquoque paxta suam virtutem, ut intra numerum finitum terminum non habeat, sed cuicumque majori, et majori multitudini Angelorum, etiamsi in infinitum crescat, simul loqui possit?

22. *Arguitur pro affirmatione.* — Et videtur pars affirmativa posse suaderi, quia semper in re efficientia illa erit finita, ergo non repugnat ita fieri, ergo non est cur Angelis denegetur, cum sit perfectio possibilis, et suæ nobilitati satis proportionata. Antecedens notum est dictis, quia multitudo infinita semper excluditur, tanquam terminus extrinsecus, ut sic dicam, hujus potestatis. Consequentia item secunda supponitur, quia satis per se clara est. Probatur ergo prima, quia non repugnat virtutem finitam superiorem posse aliquem effectum in infinitum augere, seu majorem, et majorem in infinitum efficere, cur ergo non ita erit in præsentia. Antecedens patet, quia probabile est Angelum posse augere in infinitum velocitatem motus, præsertim ubi mobile non resistit, ut in motu cœli: quod augmentum videtur difficilium, quia quasi intensivum est. Deinde in augmento extensivo per solam multiplicationem formarum ejusdem rationis, videtur id facilius, quando actio est perfectiva, et sine contrario, vel resistente, et cum eadem propinquitate, et aliis conditionibus necessariis ad facilitatem, vel æqualitatem actionis. Nam objectum visibile, sicut potest speciem mittere simul ad duos vel tres oculos, ita posset ad centum, vel mille, et in quocumque numero, si possent æqualiter omnes applicari, ut per penetrationem posset in infinitum fieri. Nam hoc posito non est major difficultas ex parte objecti in imprimenda specie tribus, quam duobus, nec quatuor, quam tribus, et sic in infinitum. Signum ergo est, solam multiplicationem talis effectus, non augere difficultatem, nec minuere efficacitatem agentis in singulis, sed quasi applicari totam ad singulas partes multitudinis, et ad totam illam, ergo majori ratione possumus hoc modo in Angelis philosophari: nam in eis vel propinquitas necessaria non est ad istam actionem, vel facilimile potest in quacumque Angelorum multitudine æqualiter inveniri. Addi etiam potest altera manuctio ex alio exemplo. Nam sol tam perfecte illuminat simul omnes stellas sibi æque propinquas, ac si una tantum esset, et eodem modo illuminaret eas si plures essent, in quocumque numero finito, ergo servata proportionem idem fieri poterit inter Angelos.

Dices, in stellis ideo id contingere, quia sunt partes unius continuæ magnitudinis, quam totam quoad omnes partes sol posset ex parte sua æqualiter illuminare, si secundum omnes partes esset æque capax: et ita ibi multitudo quantitatis discretæ in stellis est quasi per accidens, in Angelis vero est per se. Sed differentia hæc valde materialis est respectu efficiæ virtutis finitæ. Nam si virtus finita materialis potest æqualiter efficere lumina actu discreta, in multis subjectis, etiamsi illo modo multiplicentur in infinitum, cur non poterit quidpiam simile virtus angelica? Nam quod illæ formæ sint extensæ, et de se continuabiles, in una magnitudine continuæ, vel sint indivisibiles, et incapaces continuationis, accidentarium sane videtur.

23. *Pars negans magis probatur.* — Hic dicendi modus est probabilis, et facile defendi potest, sed quia pendet ex quæstione generali physica, nolumus præsentem doctrinam de Angelis ad illam sententiam limitare. Quia sine ullo inconvenienti dici potest, Angelum non posse simul cum multis loqui, nisi intra certam quantitatem, seu numerum, quia loquitur operando, et multiplicando actionem in multis: unde quia per virtutem limitatam operatur, etiam in multitudine actionum, quas circa alios simul agere potest, aliquem terminum finitum, et maximum habere potest. Quis autem ille sit, nobis non constat, nec fortasse est idem in omnibus, sed juxta uniuscujusque perfectionem. Et ex suppositione dictæ efficientiæ, hanc sententiam eligendam esse censet Vasquez, disputat. 211, capite ultimo. Illa autem supposita, optima ratio redditur, cur hæc efficientia Angeli loquentis libera sit, quia cum de se non sit sufficiens, ad informandos simul omnes alios Angelos per efficientiam talium specierum, et ex circumstantiis extrinsecis non determinetur, necesse est, ut per liberam voluntatem ordinetur. Unde e contrario Ockhamus et Gabriel, dicentes Angelum per suum actum effective concurrere ad illius cognitionem cum omnibus aliis, et illam efficientiam esse naturalem et necessariam, consequenter priorem dicendi modum sequi coguntur. Unde dicunt actum illum de se notum esse omnibus, et ab omnibus posse simul cognosci: et consequenter posse eundem actum simul concurrere effective cum quacumque multitudine Angelorum ad sui cognitionem, et manifestationem. Addo etiam, juxta superiorem dicendi modum ad locutionem Angeli non sufficere intentionem, seu voluntatem confusam

manifestandi suum actum pluribus Angelis, vel tantæ multitudini, quia totum hoc est commune, et ambiguum, et non determinat sufficienter principium agendi. Erit ergo necessaria ordinatio ad tot, et tales Angelos in particulari, juxta efficaciam Angeli loquentis.

24. *Ad secundum punctum in numero decimo nono propositum.* — In secundo puncto petitur dubium jam tactum in superioribus, scilicet an sit in potestate Angeli loqui secreta uni tantum. Quod aliqui cum Scoto expedire volunt, dicentes, non esse dubium, quin possit unus Angelus loqui ad unum tantum, quia licet non possit ita uni manifestare suum actum, quin alii intelligant, nihilominus potest ad unum tantum ordinare conceptum suum, quod satis est, ut illi tantum loquatur. Sed, ut supra dixi, hoc modo difficultas non declaratur, sed verbis eluditur. Nam revera si omnes intelligunt, vel intelligere possunt, si velint, quod uni revelatur, locutio de se non est secreta, sed publica, quidquid loquens intendat. Unde qui dicunt, unum Angelum non posse loqui ad alium, nisi per signa de se publica, et ab aliis visibilia, et intelligibilia, profecto negant, posse inter Angelos secretam locutionem intervenire.

25. *Vera responsio posse Angelum secreta loqui alteri.* — *Volitio Angeli intendentis loqui uni tantum est radicalis ratio secretæ locutionis: formalis vero est imperata impressio speciei uni et non aliis.* — Longe tamen probabilius, et omnino verum censeo, esse in potestate Angeli secreta loqui uni, aliis nihil audientibus. Ita docet D. Thomas, 1 part., dicta q. 107, art. 5, et sequuntur omnes ejus discipuli, et Richardus, Marsilius, locis supra allegatis, et plures alii. Qui licet in modo et fundamento varient, juxta diversum modum explicandi quomodo cogitationes cordis occultæ sunt, et quomodo manifestentur, nihilominus omnes (paucis exceptis) procurant salvare in Angelis potestatem loquendi secreta, si velint. Quod certe per se spectatum est valde verisimile, et contrarium pene incredibile. Nam eadem necessitas moralis, quæ est in intellectuali natura, ut cogitationes cordis occultæ sint, eadem est, ut revelatio illarum possit esse publica, vel secreta, pro arbitrio loquentis, ut supra jam dixi. D. Thomas ergo hoc secretum ponit in voluntate Angeli loquentis, quia vult suum conceptum ad unum dirigere, et non ad alium. Quam limitationem voluntatis et directionis, censent Thomistæ esse sufficientem, et formalem causam hujus secreti, in quo conse-

quenter loquuntur. Nos vero dicimus esse radicalem causam hujus secreti: nam inde fit ut Angelus illi tantum imprimat speciem sui actus, ad quem dirigit illum: et consequenter ut ab illo tantum percipi, et audiri possit. Et hanc rationem possent reddere Scotistæ in sua sententia, si locutio fieret imprimendo alteri cognitionem sui actus: nam impressio illa non fieret ex necessitate naturæ, sed libere, et ideo posset in uno fieri, et non in aliis. Et ita tenuit Bassolius supra. Idemque dicere possent et deberent Ockhamus et Gabriel opinantes, Angelum per suum actum, ut objectum coefficere cognitionem in alio: nam illa etiam efficientia ex parte loquentis non esset necessaria, sed libera, et ideo posset uni dari et non alteri. Ipsi autem ponunt illam efficientiam objecti mere naturalem, et ideo dicunt ex natura rei non posse locutionem esse secretam, nihilominus tamen conantur salvare secretum ex ordinatione Dei nolentis concurrere, nisi cum illo Angelo, ad quem alter loqui vult, sed hoc jam supra improbatum est, cum aliis etiam contrariis opinionibus, quæ in illo falso principio fundantur.

26. *Ad difficultatem in numero decimo octavo positam.* — *Audiens non potest mittere speciem locutionis in alios.* — Ad difficultatem autem contra nostra sententiam objectam respondeo, necessarium non esse, ut alii Angeli videant speciem intelligibilem impressam Angelo audienti, quia non habent inditas species, per quas illam cognoscant. Nam qua ratione species actuum liberorum a principio non acceperunt, eadem non habuerunt species talium actuum: nec etiam opus est, ut species uni Angelo a loquente impressa sit productiva alterius sibi similis in aliis, multoque minus necessarium est, ut naturali modo, et ex necessitate illam producat. Quin potius mihi verisimilius est, Angelum audientem, seu recipientem ab alio propriam speciem sui actus, non posse, etiamsi velit, similem speciem in alios transmittere, sed ad summum posse manifestare aliis suum actum, quem per talem speciem elicit, et per quem alterius cognitionem novit, et sic imprimere alteri speciem proprii sui actus, per quam alii poterunt devenire in cognitionem locutionis prioris in secreto factæ, sed hoc non erit ex vi prioris locutionis, sed alterius postea subsecutæ. Unde solum fit, locutionem Angeli nunquam posse adeo secreta fieri, quin ab audiente possit revelari aliis, (loquendo ex sola rei natura, et abstrahendo a licita, vel illicita revelatione) hoc

enim ita est connaturale Angelis, sicut hominibus: nec est contra perfectionem eorum, quia sequitur necessario ad potestatem loquendi conjunctam libertati, ex natura sua mutabili, eo ipso quod ex nihilo facta est. Solum ergo dicimus, locutionem Angeli posse esse secretam ex vi voluntatis, et actionis ipsius loquentis, quæ ita potest circa unum versari, ut ex se ad alios non redundet.

In loquente-ne, an in audiente sit locutio?

27. Sexta dubitatio est, qualis actio fit locutio angelica, an immanens in loquente, vel transiens in audientem. Nam quod sit transiens, sequi videtur ex nostra sententia, quia fit imprimendo speciem in eo, cui fit locutio, ergo terminus proximus et formalis illius actionis, est in audiente: ergo in eodem est actio, nam actio est in eodem subjecto, in quo est terminus ejus; ergo est actio transiens. Contrarium autem hujus docere videtur divus Thomas, 1 part., dicta q. 107, art. 4, ad 1, ait enim, locutionem angelicam esse interiorem, et ideo esse in Angelo loquente, et ubi est Angelus loquens. Et idem habent in quæst. 9, de Verit., art. 5 et 6, ad argumenta. Et ita sentiunt communiter Thomistæ, et omnes qui negant, Angelum loquentem aliquid in audiente efficere. Et non est dubium, quin D. Thomas, in illa q. de Verit., ad illam sententiam maxime accedat. Tamen in 1 part., aliter videtur explicandus, ne contraria in eisdem articulis docuisse videatur. Nam certe solus actus immanens in Angelo loquente, si non habeat efficaciam transeuntem in Angelum audientem, non apparet, quomodo illum ad audiendum, et attendendum excitare possit.

28. *Vera resolutionis pars prima.* — *Pars secunda.* — *D. Thomæ dicta conciliantur juxta utramque partem resolutionis.* — Dicendum ergo est locutionem angelicam non fieri sine aliqua actione transeunte in audientem. Hoc convincit ratio facta, et ita etiam docent omnes, qui ponunt, loquentem Angelum aliquid efficere in audientem. Et potest declarari ex locutione divina, quia non fit sine aliquo effectu transeunte in audientem, ut libro primo, de Oratione, capite quarto, dixi cum Gregorio, lib. 2, de Moral., cap. 4, alias 5, et lib. 38, cap. 2, ergo idem esse poterit in angelica, quæ alteri creaturæ fit, quia in hoc cum locutione divina convenit, quod aliquid incognitum audienti manifestat. Nihilominus vero probabiliter dici potest, actionem illam, quæ fit in au-

diente, non esse ipsam formalem locutionem, sed esse potius effectum angelicæ locutionis. Quia per illam transeuntem actionem, solum fit in audiente species intelligibilis illius actus, quem loquens manifestare vult: at locutio non est productio speciei intelligibilis, sed est quasi instrumentum, aut verbum quo talis species fit. Declaratur ex humana locutione, nam licet per illam imprimatur species sensibilis, nihilominus non est locutio humana actio illa, per quam in auditu producitur species, sed est verbum vocis, quod illam speciem proxime imprimit sensui, ita ergo in locutione angelica intelligi potest. Juxta quem loquendi modum concludemus, locutionem angelicam esse actum formaliter manentem in agente, et esse virtualiter transeuntem, sicut multi loquuntur de productione Dei ad extra, atque adeo esse verbum illud, quod est proximum principium efficiendi speciem intelligibilem in operante. Juxta priorem partem explicare possumus sententiam D. Thomæ, in dict., art. 4. Posteriores vero addimus et propter rationem factam, et ex D. Thomæ doctrina, propter necessitatem illius virtutis, et activitatis ad excitandam mentem audientis. Et supposita nostra sententia, nulla in hoc superest difficultas, nisi quis de modo loquendi contendere velit.

Sit-ne locutio actus intellectus, an voluntatis.

29. Statim vero suboritur septima dubitatio, quisnam actus sit in Angelo loquente, ipsa locutio et consequenter quæ potentia, intellectus-ne, an voluntas sit proximum locutionis principium. Nam cum locutio sit actus immanens in sensu declarato, intellectus, aut voluntatis esse debet, quia non est in Angelo alia potentia actus immanentis eliciens: non potest autem utriusque potentiæ esse actus simul, cum simplex actus et una entitas sit, nec etiam hic actus, nunc intellectus, nunc voluntatis esse potest, quia semper locutio ejusdem rationis est, erit ergo, aut intellectus, aut voluntatis. At vero non potest esse semper opus intellectus, quia non potest semper intellectus imprimere speciem necessariam ad manifestandum actum de quo est locutio, quia potest esse actus voluntatis et eadem ratione non potest esse semper actus voluntatis. Est ergo in nostra sententia explicatu difficile, quæ potentia sit proximum principium angelicæ locutionis.

30. *Quo pacto resolvenda difficultas juxta Thomistas. — Quo pacto juxta alios. — Deni-*

que juxta alios. — Breviter dicendum est, in locutione sensibili tria distingui posse ad locutionem convenientia. Primum est voluntas manifestandi conceptum, quæ applicat organa vocis: secundum est intellectus dirigens: tertium est potentia exsequens, et quasi proxime eliciens verbum, quod speciem ingerit sensibus. In locutione igitur angelica, certum est prima duo esse necessaria, quia locutio Angeli est libera, ut diximus, et ideo a voluntate pendet, quæ ab intellectu dirigi debet: de tertio vero est difficultas, quæ, juxta varias sententias, diverso modo explicanda est. Nam Thomistæ, qui censent locutionem consummari in actu voluntatis ordinantis suum conceptum, vel actum, ut ab alio intelligi possit, nullam potentiam exsequentem locutionem præter voluntatem inducere possunt, quia post illam volitionem, nihil amplius facit is, qui loquitur; ergo nulla alia potentia per quam loquitur indiget. Erit ergo juxta illam sententiam voluntas organum proximum, quo Angelus loquitur alteri et volitio ordinandi suum actum ad alterum, volendo ut ab illo intelligatur, erit ipsa locutio. Unde Cajetanus et alii dicunt, per ipsam ordinationem voluntatis constitui actum ordinatum in ratione objecti intelligibilis, et pertinentis ad eum, ad quem ordinatur: et D. Thomas, quæst. 9, de Verit., art. 4, ad 9, ait, quod ipsa ordinatio cogitationis ad alterum exterior locutio Angeli dicitur. E contrario vero qui dicunt locutionem Angeli, non esse aliud, quam conceptum aliquem natura sua notum alteri Angelo audienti, qui per ejus cognitionem pervenit in cognitionem alterius actus, seu objecti sibi manifestari, consequenter dicunt, solum intellectum esse potentiam elicientem locutionem, et nullam aliam exsequentem esse necessariam. At vero qui dicunt locutionem hanc fieri per signa spiritualia, quæ non sint actus vitales, nec species intentionales, sed aliæ qualitates naturaliter, vel ad placitum significantes, præter intellectum ut dirigentem, et voluntatem ut volentem manifestare suum actum, debent ponere potentiam immediate efficientem talia signa, quam dicere possunt esse, vel voluntatem ipsam, quæ volendo efficit immediate tales qualitates, sicut volendo immediate movet, ex multorum sententia: vel dicere possunt, esse intellectum, qui per conceptum rei, quam manifestare vult, quasi depingit, vel describit talia signa, vel denique dicere possunt esse potentiam aliam exsequentem talem actum ad nutum voluntatis. Quæ omnia satis difficile intelliguntur.

31. *Probatur resolutio auctoris. —* Juxta nostram ergo sententiam dicendum est, potentiam hanc quasi elicientem locutionem interdum esse intellectum, interdum voluntatem juxta exigentiam speciei, quæ per talem locutionem Angelo audienti imprimenda est. Declaratur, quia interdum Angelus loquens manifestat alteri actum suæ voluntatis, interdum vero cogitationem intellectus. Quando ergo manifestat actum voluntatis, locutio per voluntatem proxime fit, quando vero cogitationem intellectus ostendit, per ipsum intellectum id facit. Probatur: quia Angelus loquendo imprimit alteri speciem actus, quem primo, et per se manifestat; imprimit autem per illum, tanquam per objectum intelligibile in actu, ut supra dictum est, ergo cum loquendo manifestat actum voluntatis, idem actus est principium proximum speciei impressæ, quæ ipsum repræsentat, quando vero cogitatio intellectus manifestatur, suimet speciem ipsa imprimit. Ergo uterque actus habet vim locutionis respective, et cum proportione. Probatur consequentia, quia illud habet rationem verbi respectu alterius, quod proxime imprimit speciem in illo, quodque est immediatum principium efficienter excitandi illum: sicut in sensibili locutione declaravi, et est eadem ratio, seu proportio in spirituali. Item quando locutio fit per signa, proximum principium efficiendi signa est proximum locutionis: sed signa locutionis angelicæ non sunt nisi species, ut ex supra dictis patet, et tradidit D. Thomas, dicta q. 9, de Veritate, art. 4, ad 4, et in 2, dist. 44, q. 1, art. 1. Ergo ille actus, qui est proxima ratio imprimendi speciem, est proximum principium, et quasi verbum locutionis angelicæ, quamvis non habeat rationem verbi, nisi ut determinatum per voluntatem: hoc autem tam actui voluntatis, quam intellectus convenire potest, ut explicatum est, ergo locutio Angeli ad illam potentiam proxime, et elicitivè, seu executive pertinet, cuius est actus per talem locutionem directe manifestatus. Neque contra hoc video rationem alicujus momenti. Nam locutio Angeli ejusdem rationis dici potest, quatenus semper fit medio actu imprimente speciem sui per modum objecti: tamen sicut species illa potest esse distincta, habensque distinctum objectum, ac subinde distinctam representationem, ita etiam principium ejus potest esse distinctum, et a potentia diversa. Et propterea fortasse antiqui Patres non hoc tribuunt voluntati, vel intellectui, sed in communi dicunt, esse vim quam-

dam spiritualem, quæ non sensu, sed intelligentia percipitur, qua sibi mutuo cogitationes, et consilia communicant, ut patet ex Chrysostomo, Theodoro et Theophylacto 1, ad Corinth. 13, in principio, Damasceno, libro 2, cap. 3.

Manifestetur-ne Angelo audienti res intuitive, an abstractive.

32. *Arguitur quod intuitive. — Arguitur quod abstractive. —* Magis vero hæc resolutio explicabitur, addendo, et expendendo octavam dubitationem, nimirum, an per locutionem manifestet Angelus suum actum alteri intuitive per medium solum incognitum, quod est species, an vero solum illum notificet in aliquo signo, ex cujus cognitione in alterius rei manifestatæ cognitionem deveniat. Ex dictis enim sequi videtur, Angelum solum manifestare alteri actum suum, ita ut illum intuitive videat, quia manifestat illum, propriam speciem ejus alteri imprimendo, sed Angelus recipiens propriam speciem rei existentis, illam videt intuitive, et in seipsa, ergo. In contrarium vero est, primo quod videtur hoc esse contra propriam rationem locutionis. Nam objectum cum se præbet intuitive videndum imprimendo visui speciem sui, non loquitur ad videntem, nisi valde metaphorice, sicut cæli dicuntur enarrare gloriam Dei. Neque sufficit, quod illa productio speciei sit ex imperio liberæ voluntatis: tum quia illa motio voluntatis extrinseca est, et non mutat naturam alterius actionis, per quam objectum imprimit speciem intuitive illud representantem: tum etiam quia alias Deus loquetur proprie ad beatos, quando se illis intuitive videndum præbet, quia ex parte sua libere id facit. Secundo argumentor, quia de ratione locutionis est, ut cognitio, quæ per illam communicatur, in auctoritate loquentis fundetur: at cognitio intuitiva fit per virtutem proprii luminis ipsius videntis, et ab alio solum datur species, sicut solet ab objecto dari. Tertio quia alias inter Angelos non esset fides acquisita angelica, nec posset unus alteri mentiri, quod videtur esse contra illud, quod de dæmone scriptum est, *mendax est, et pater mendacii*. Hoc enim non solum respectu hominum dictum esse videtur, sed etiam de ipsis Angelis inter se, nam inter malos superior induxit, et seduxit cæteros, cum peccarunt, ut postea videbimus.